HELSINGIN KÄRÄJÄOIKEUS LAUSUNTO 30.11.2021

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Helsingin käräjäoikeuden lausunto

KAA 5/2020 vp: Kansalaisaloite kannabiksen käytön rangaistavuuden poistamiseksi

Helsingin käräjäoikeus esittää lausuntonaan seuraavan.

1. Aloitteen vaikutukset käräjäoikeuden asia- ja työmäärään

Ehdotuksella ei todennäköisesti ole juurikaan vaikutusta käräjäoikeuden asia- ja työmääriin. Käyttörikokset tulevat tyypillisesti käsiteltäväksi rattijuopumusrikosten yhteydessä ja suuremmissa huumausainerikoskokonaisuuksissa osana syyttäjän näyttöä toisen vastaajan tekemästä huumausaineiden levittämisestä. Yksittäiset käyttörikossyytteet ovat harvinaisia ja niille tyypillistä on niin sanottu sekakäyttö, jolloin pelkästään kannabiksen käytön laillistamisella ei olisi merkittävää vaikutusta asiamääriin.

Viljelyyn liittyvät tapaukset ovat merkityksellinen asiaryhmä käräjäoikeudessa. Viljelyn osittaisella laillistamisella voi olla jonkin verran vaikutusta käräjäoikeudessa käsiteltäviin asiamääriin.

Aloitteessa on esitetty näkemyksiä laillistamisen vaikutuksista rikollisiin markkinoihin ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Käräjäoikeudessa merkittävänä asiaryhmänä voidaan pitää organisoitua huumausaineiden maahantuontia ja levittämistä. Ne kohdistuvat myös kannabikseen. Kannabiksen käytön ja viljelyn osittaisella laillistamisella ei voida suoraan arvioida olevan merkittävää vaikutusta käsiteltävänä oleviin asiaryhmiin. Kannabiksen viljelyn laillistaminen voi vaikuttaa kysyntää laskevasti ja laittomia markkinoita supistavasti. Toisaalta tilanteessa, jossa kannabiksen levittäminen on edelleen laitonta, mutta käyttäminen laillista, laittomat markkinat saattavat myös kasvaa kysynnän kasvaessa.

Rattijuopumusrikosta koskeva ehdotus lähtee siitä, että kannabiksen osalta arviointi tapahtuisi rikoslain 23 luvun 3 §:n 3 momentin nojalla. Mikäli kannabiksen vaikutuksen alaisena ajamisen rangaistavuus edellyttäisi aina näyttöä siitä, että kuljettajan kyky tehtävän vaatimiin suorituksiin on huonontunut, lisäisi tämä käräjäoikeudessa esitettävän näytön määrää ja siten myös käräjäoikeuden työmäärää rattijuopumusrikosten osalta. Ratkaisussa KKO 2016:42 todetuin tavoin kannabiksen käyttämisen haitalliset vaikutukset moottoriajoneuvon kuljettamiseen kestävät 6-8 tuntia käytön lopettamisen jälkeen eli käytännössä niin kauan kuin veressä on todettavissa THC:ta vähintään pitoisuudella 2 ng/ml. Asiantuntijatiedon perusteella rattijuopumusrikoksen tunnusmerkistöä olisi mahdollista muuttaa kannabiksen osalta siten, että rangaistavuus liitettäisiin alkoholin promillerajaa vastaavaan kiinteään raja-arvoon.

2. Ehdotetuista säännöksistä

Tällä hetkellä vähäisenä, omaan käyttöön tarkoitettuna määränä on oikeuskäytännössä vakiintuneesti pidetty noin 15 gramman kertahallussapitoa (ks. hasiksen osalta KKO 2003:94). Aloitteessa esitetty määrä nostaisi omana käyttönä pidettävän määrän 25 grammaan ja noin 125 tavanomaiseen käyttöannokseen.

Viljelyn osalta vallitseva oikeuskäytäntö lähtee siitä, että teon moitittavuus perustuu pyrkimykseen viljellä hamppua käytettäväksi huumausaineena. Tapauksissa on sattumanvaraista, kuinka pitkälle kasvaneena viljelmä tulee poliisin tutkittavaksi ja paljonko siitä on tällöin saatavissa satoa. Oikeuskäytännössä on melko vakiintuneesti käytetty 25 gramman tuottoarviota hamppukasvia kohden odotettavissa olevan huumausainemäärän arvioinnin lähtökohtana myös tilanteissa, joissa hamppukasvien kasvatus on edennyt pidemmälle siten, että niistä saatavissa olevan huumausaineen todellinen määrä olisi lähtökohtaisesti selvitettävissä korjaamalla ja kuivaamalla sato (KKO 2012:31 ja KKO 2018:7). Viljelyä koskeva ehdotus on merkittävä muutos siihen, miten viljelyn moitittavuutta olisi arvioitava. Kasvien sallitun määrän liittäminen kasvien kasvuvaiheeseen tai kuivaamiseen on ainakin jossain määrin ongelmallista. Sallittujen viljeltävien kasvien määrä tulisi määritellä selkeästi ja riippumatta kasvin kasvuvaiheesta. Edelleen oikeuskäytännössä käytetty 25 gramman tuottoarvio on varovainen arvio. Asiantuntijalausuntojen perusteella todellinen odotettavissa oleva marihuanan määrä on useimmiten suurempi kuin 25 grammaa. Neljän kasvin viljelyn salliminen johtaisi todellisuudessa huomattavasti suuremman kuin 25 gramman kertahallussapidon sallimiseen.

3. Käyttörikoksen seurauksista

Oikeuskäytännössä huumausaineiden käyttörikoksista tai pelkästään omaan käyttöön liittyneistä huumausainerikoksista jätetään harvoin rangaistukseen tuomitsematta.

Oikeuskäytännössä, erityisesti ns. Silkkitie -asioissa, on tullut toistuvasti esiin kysymys huumausaineiden omaan käyttöön liittyvän poliisiasiain tietojärjestelmään tehtävän rekisterimerkinnän kohtuuttomuudesta. Yksittäisellä, harkitsemattomalla huumausaineiden käytöllä voi olla useiden vuosien haitallinen vaikutus henkilön kouluttautumiseen tai työllistymiseen turvallisuusselvitysten vuoksi. Tämä kohtuuttomuus ei koske ainoastaan kannabiksen käyttäjiä, vaan muitakin huumeita käyttäviä henkilöitä. Rekisterimerkinnän tekemisessä ei huomioida huumausaineiden käytön toistuvuutta eikä vakavuutta. Huumausaineiden käyttörikoksissa rekisterimerkintä ja siitä aiheutuvat haitalliset vaikutukset ovat käyttörikoksiin syyllistyneille pääsääntöisesti merkittävämpi asia kuin varsinainen rikosoikeudellinen seuraamus. Huumausaineiden käyttöön syyllistyneiden kannalta rikosoikeudellista seuraamusta suurempana oikeusturvakysymyksenä voidaan pitää turvallisuusselvitysten yhteydessä esiin nousevaa rekisterimerkintää. Käräjäoikeudella ei ole rikosasiaa käsitellessään mahdollista määrätä esimerkiksi poliisiasiain tietojärjestelmään tehtävän merkinnän poistamisesta.

Käräjätuomari Elisa Savolainen